

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА НА ПЛЕМІННІЙ ОСНОВІ

С. Л. Войтенко
slvoitenko@ukr.net

Полтавська державна аграрна академія
вул. Сковороди, 1/3, м. Полтава, Полтавська обл., 36000, Україна

В статті викладено результати моніторингу галузі свинарства на племінній основі з особливим акцентом на продуктивності свиней наявних в Україні порід, а також можливості лінійного розведення. Доведено, що протягом 2002-2016 років кількість племінних стад, які розводили свиней, скоротилася на 158, серед яких 134 племінних репродуктора і 24 племінних заводи. Відмічена тенденція покращення живої маси племінних кнурів і свиноматок у динаміці років за проблем із показниками відтворної здатності маток.

Встановлено, що за кількістю стад лідером серед 11 порід свиней, яких розводять в Україні, є велика біла порода, але за поголів'ям кнурів і маток до лідерів слід віднести породу ландрас. В останні роки втрачають свою роль у галузі такі породи: дюрк, полтавська м'ясна і українська м'ясна, червона білопояса. До нечисленних порід відносяться миргородська, уельська, українська степова біла і українська степова ряба, які розводяться в одному або двох стадах при наявності не більше 200 голів основного поголів'я кнурів і маток.

Доведено, що в кожній породі є стада, де тварини мають показники живої маси значно вищі чи значно нижчі вимог класу еліта. Частина племінних стад, з огляду на середньодобові прирости ремонтного молодняку, займається не вирощуванням племінної продукції, а виробництвом свинини.

На прикладі генеалогічної структури свиней породи ландрас доведена проблематичність лінійного розведення в сучасному свинарстві.

На перспективу варто сконцентрувати увагу не лише на впровадженні сучасних технологій у галузі свинарства та кооперацію товаровиробників, але й збереженні власної вітчизняної племінної бази.

Ключові слова: свині, племінні стада, продуктивність, порода, лінійне розведення, лінії.

THE STATUS and TRENDS of the PIG BREEDING DEVELOPMENT on the TRIBAL BASIS

S. L. Voitenko
slvoitenko@ukr.net

Poltava State Agrarian Academy
1/3 Skovorody Street, Poltava, Poltava region, 36000, Ukraine

The article describes the results of the monitoring the pig breeding industry on the tribal basis. The special emphasis is on the pigbreeds productivity, which are being bred in Ukraine, and the possibility of linear breeding these breeds. It was proved that during 2002-2016 the number of breeding herds that bred pigs decreased by 158, including 134 animal pedigree reproducers and 24-breeding farms. Tribal resources of pigs are distributed unevenly across regions. It is noted the tendency of improvement the liveweight of breeding boars and sows in dynamics of years and at the same time, it is present the problems of sows' reproductive ability.

It is established that the Large White Breed has the largest number of herds among the 11 breeds of pigs, which are breeding in Ukraine, but according to the number of boars and sows, Landrace Breed should be attributed to the leaders. In recent years, such breeds as Duroc, Poltava Meat, Ukrainian Meat and Red Bilopoiasa breeds have being lost their role in the industry. Not big quantity breeds of pig include Mirgorod, Welsh, Ukrainian Steppe White and Ukrainian Steppe Motley those have being bred in one or two herds with no more than 200 animals of the main boars and sows stock.

It is proved that in every breed there are herds, where animals have indicators of live weight much higher or lower than the requirements of the elite class. If we take into account the average daily growth of young animals, we can say that they do not grow the breeding products in the part of breeding herds, but they produce pork. On the example of the genealogical structure of the Landrace pigs, the difficulty of linear breeding is proved, as well as the use of other elements of purebred breeding. In the long term, we should focus not only on the introduction of modern technologies in the pig breeding industry and the cooperation of producers, but also on preserving our own, domestic breeding base.

Keywords: pigs, breeding herds, productivity, breed, linear breeding, lines.

СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СВИНОВОДСТВА НА ПЛЕМЕННОЙ ОСНОВЕ

С. Л. Войтенко
slvoitenko@ukr.net

Полтавская государственная аграрная академия,
ул. Сковороды, 1/3, г. Полтава, Полтавская обл., 36000, Украина

В статье изложены результаты мониторинга отрасли свиноводства на племенной основе. Особый акцент сделан на анализе продуктивности пород свиней, имеющих в Украине. Также рассмотрены возможности линейного разведения данных пород. Доказано, что в течение 2002-2016 годов количество племенных стад, в которых разводились свиньи, сократилось на 158. Это – 134 племенных репродуктора и 24 племенных завода. По регионам племенные ресурсы свиней размещены неравномерно. В динамике лет отмечена тенденция улучшения показателей живой массы племенных хряков и свиноматок при наличии проблем в показателях воспроизводительной способности маток.

Установлено, что крупная белая порода является лидером среди 11 пород свиней, разводимых в Украине, по количеству стад, но по поголовью хряков и маток к лидерам следует отнести породу ландрас. В последние годы свою роль в отрасли играют такие породы: дюрок, полтавская мясная, украинская мясная и красная белополая. К малочисленным породам относятся: миргородская, уэльская, украинская степная белая и украинская степная пестрая, которые разводятся в одном или двух стадах при наличии не более 200 голов основного поголовья хряков и маток.

Доказано, что в каждой породе есть стада, в которых животные имеют показатели живой массы значительно выше или ниже требований класса элита. Если учитывать среднесуточные приросты молодняка, можно говорить о том, что в части племенных стад, занимаются не выращиванием племенной продукции, а производством свинины. На примере генеалогической структуры свиней породы ландрас доказана сложность линейного разведения в современном свиноводстве. В перспективе следует сконцентрировать внимание не только на внедрении со-

временных технологий в отрасли свиноводства и кооперации товаропроизводителей, но и на сохранении собственной отечественной племенной базы.

Ключевые слова: свиньи, племенные стада, производительность, порода, линейное разведение, линии.

Галузь свинарства України на сучасному етапі, як і в попередні роки, базується на використанні тварин імпортного і вітчизняного походження, м'ясного і сального напряму продуктивності, виробництві продукції в умовах великих промислових підприємств та господарств населення, високого і низького рівня годівлі. Але при цьому простежується тенденція зміни породного складу галузі, інтенсивного використання гібридизації, нерівномірного розміщення свинарських господарств по регіонах країни, скорочення поголів'я на тлі незначного і, не в усіх господарствах, підвищення продуктивності тварин, незбалансованості попиту і пропозиції, зниження якості продукції.

У 2016 році, порівняно з 1991 роком, поголів'я свиней у всіх категоріях підприємств, включаючи господарства населення, скоротилося в 2,9 рази, а виробництво свинини – в 2,3 рази. Із загального поголів'я 6688,9 тисяч свиней, тільки 53,4% утримувалося на сільськогосподарських підприємствах, а решта – в господарствах населення за загальної тенденції постійного зменшення свиней на сільськогосподарських підприємствах, що негативно відображається на собівартості продукції, її реалізаційній ціні та валовому виробництві.

Загальновизнано, що основною складовою племінних ресурсів галузі тваринництва є порода, яка представляє собою достатньо велику групу тварин спільного походження, з відповідною структурою, подібними ознаками продуктивності, типом тощо. Для виокремлення в породі тварин з певними ознаками продуктивності, класики зоотехнії відбирали найбільш високопродуктивного родоначальника і формували лінію. Селекційно-племінну роботу з лініями проводили, здебільшого, методами чистопородного розведення, з особливим акцентом на лінійному розведенні [1, 2, 3].

Проте сучасний породоутворюючий процес за використання імпортованих тварин вніс свої корективи не лише щодо визначення терміну «породи», але й значення лінії для породи. Дискусії щодо лінійного розведення відбуваються постійно, але в кінцевому результаті вони не приводять до відмови від класичних підходів до розведення тварин, що лише ускладнює сучасне бачення породи [4, 5]. Надзвичайно проблематичним у свинарстві вбачається питання

розведення за лініями, де за останні роки в племінних стадах інтенсивно використовуються генотипи зарубіжного походження, причому не лише чистопородні тварини, а також кросування ліній.

Однозначно, можна відмовитися від лінійного розведення, лінії і родини у свинарстві й сконцентрувати увагу на стаді чи популяції тварин, яка селекціонується за відповідними ознаками продуктивності, як це відбувається в провідних світових країнах по розведенню свиней. Але для цього необхідно повністю змінити догмати науки та методології розведення тварин, а також внести зміни у вітчизняну законодавчу базу у тваринництві, де не буде згадки про племінні ресурси, породу, лінію тощо.

Але поки що цього не відбулося, актуальним вбачається постійний моніторинг стану племінних ресурсів галузі свинарства з тим, щоб коригувати напрям селекції, підвищувати генетичний потенціал тварин в межах породи, зберігати зникаючі породи тощо.

Матеріал і методика досліджень. Аналіз племінного свинарства України зроблений за даними Державного племінного реєстру за 2002, 2015 і 2016 роки, а також зведених звітів по бонітуванню свиней різних стад у межах наявних порід. Доцільність лінійного розведення у сучасному племінному свинарстві визначали за аналізом генеалогічної структури свиней породи ландрас у 2003, 2008 і 2015 роках.

Результати досліджень. Встановлено, що у 2016 році мережа племінних господарств галузі свинарства налічувала 108 племінних стад, в яких розводили 11 порід вітчизняного й зарубіжного походження. Кількість порід зменшилася на одну за рахунок великої чорної породи, про яку до ДПР останні роки не надходило інформації від жодного суб'єкта племінної справи.

У динаміці 2002-2016 років кількість племінних стад свиней зменшилася на 158 внаслідок скорочення поголів'я свиней в цілому по країні, а також інших факторів, у числі яких цінова політика, відсутність попиту на племінну продукцію, імпорт свиней тощо. Скорочення мережі племінних господарств відбувається постійно, про що наглядно свідчать дані ДПР за 2015 і 2016 роки, з яких видно, що тільки за рік зникло бажання розводити племінних свиней у 15 суб'єктах племінної справи у свинарстві (табл. 1).

На тлі загального скорочення мережі суб'єктів племінної справи у свинарстві України, кількість племінних репродукторів в динаміці 2002-2016 років зменшилася на 134, а племінних заводів – на 24. До того ж лише незначна частина господарств зберегла свій статус протягом досліджуваного періоду.

Таблиця 1. Динаміка розвитку племінного свинарства України

Показник	Роки		
	2002	2015	2016
Кількість стад	266	123	108
Кількість племінних заводів	73	56	49
Кількість племінних репродукторів	193	67	59
Поголів'я основних кнурів, гол.	3128	1110	919
Поголів'я основних свиноматок, гол.	29191	33140	29124
Жива маса кнурів в 24 міс., кг (lim)	140-345	182-390	250-400
Жива маса свиноматок після першого опоросу, кг (lim)	135-290	131-289	167-282
Багатоплідність маток, гол. (lim)	7,4-16,2	6,5-16,5	6,3-15,0
Вік відлучення поросят, дн (lim)	21-60	21-85	14-60
Маса гнізда поросят при відлученні, кг (lim)	65-320	68-276	65-406
Середньодобовий приріст ремонтного молодняка, г (lim)	118-722	229-833	231-840

Позбавлення або присвоєння статусу суб'єкта племінної справи у свинарстві, відповідно до вітчизняного законодавства в тваринництві, здійснюється щорічно. Але бажаючих отримати такий статус менше, ніж від нього відмовитися. Основна причина – відсутність попиту на племінну продукцію та збитковість її виробництва. З іншого боку, при постійному зниженні поголів'я свиней кількість племінних господарств, яка була у 2002 році, просто не потрібна.

Не додає оптимізму і якість племінних тварин в деяких племінних стадах, а також те, що потужні промислові підприємства реєструють усіх тварин, як племінних, а не тільки активну частину стада. Безперечно, не можуть бути всі племінними й одержаними за чистопородного розведення 1186 свиноматок великої білої породи в ТОВ «Віра -1» Волинської області, 1769 маток цієї ж породи в ТОВ «Агроінд» Дніпропетровської області, 10459 свиноматок породи ландрас в ПАП «Агропродсервіс» Тернопільської області, 1691 свиноматки породи ландрас в СТОВ «Котелеве» Чернівецької області. І таких прикладів досить багато. Не ефективною буде племінна робота й у тих стадах, які налічують 20-50 свиноматок та по 2-5 кнурів. Здебільшого це дослідні господарства НААН або ЗВО. Ймовірно слід і надалі зменшувати кількість племінних стад, особливо в двох найбільш численних породах – великій білій і ландрас, де простежується не лише значний розмах показників продуктивності тва-

рин, але й де тварини мають сумнівне походження та не відносяться до чистопородних тварин.

Моніторинг свиней у племінних стадах за останні 14 років засвідчив зменшення поголів'я кнурів на 2209 голів, або 58,4% за менш відчутного зменшення кількості маток.

Проте не стабільність галузі свинарства продовжує постійно впливати на численність кнурів і свиноматок у племінних стадах. Так, лише за останній досліджуваний рік (2015-2016 роки) поголів'я племінних кнурів зменшилося на 191 голову (17,2%), а племінних свиноматок на 4016 голів (12,1%). Безсумнівно, основна причина такого різкого скорочення поголів'я племінних кнурів – перехід на використання методу штучного осіменіння, навіть в умовах племінних господарств, а також концентрація племінних тварин в умовах великих підприємств з поголів'ям основних маток більше 500 голів. Але якщо руйнація племінної бази продовжиться такими ж темпами, то через декілька років її взагалі не буде.

Загальновідомо, що в попередні роки свинарство було сконцентроване в областях із потужною промисловістю. Наразі таку тенденцію встановити складно, оскільки економіка країни і її промисловість переживає не найкращі часи. Але разом з тим на 01.01.2017 року до областей, де була зосереджена найбільша кількість племінних свиноматок – 10715 голів, слід віднести Тернопільську область. Від двох до трьох тисяч голів племінних свиноматок утримувалося в племінних господарствах Чернівецької, Полтавської і Дніпропетровської областей, від тисячі до двох тисяч – Волинської і Запорізької областей, від п'ятсот до тисячі голів – Вінницької, Донецької, Житомирської, Одеської, Херсонської і Черкаської областей і менше п'ятсот голів – решта областей. Найменше племінних свиноматок – 58 голів, утримувалося в Івано-Франківській області. Якщо врахувати прояви африканської чуми в окремих областях України протягом 2017 року, то стан племінного свинарства ще більш вражаючий.

Оцінка племінних кнурів і маток за живою масою в обумовлені вікові періоди хоча і має значну мінливість, але все-таки з тенденцією поліпшення показників в динаміці. Так, якщо в 2002 році нижня межа живої маси кнурів в 24-місячному віці становила 140 кг, то в 2016 році цей показник склав 250 кг. У свиноматок нижня межа живої маси після першого опоросу за 14 років збільшилася на 32 кг і становить 167кг. Безсумнівно, в стадах кожної породи є тварини з більш високою живою масою, про що свідчить верхня межа показників. Але все-таки проблема з рівнем годівлі свиней, навіть в умовах племінних господарств, повністю не вирішена, підтвердженням чого є середньодобовий приріст ремонтного молодняка.

Різні умови утримання і годівлі свиней у племінних стадах впливають, в першу чергу, на відтворювальну здатність свиноматок. До того ж слід відзначити деяке зниження, як нижньої межі показника, так і верхньої в динаміці 2002-2016 років. Викликає певний подив наявність племінних стад з багатоплідністю маток 6,3-7,4 голів поросят на опорос за умови, що ця категорія господарств не може мати багатоплідність маток нижче 10 голів. Абсурдним у деяких племінних стадах є показник маси гнізда поросят при відлученні – 276 кг і вище, а також вік відлучення поросят – 85 днів. Ймовірно, відлучення поросят від маток відбувається в більш ранній період, ніж 60 днів, а для перерахунку маси гнізда поросят при відлученні на обов'язковий при бонітуванні вік 60 днів, використовують коефіцієнти коригування, які дають такі нереально великі показники.

З огляду на те, що племінні ресурси – це не тільки племінні стада, а й породи, був проведений також моніторинг стану наявних порід свиней. Встановлено, що за кількістю стад лідером серед 11 порід свиней, які розводяться в Україні, є велика біла порода, але за поголів'ям кнурів і маток до лідерів слід віднести породу ландрас (табл. 2).

До нечисленних порід відносяться миргородська, уельська, українська степова біла і українська степова ряба, які розводяться в одному або двох стадах при наявності не більше 200 голів основного поголів'я кнурів і маток. На фоні збільшення поголів'я свиней породи п'єтрен втрачають свою роль в галузі такі породи: дюрок, полтавська м'ясна і українська м'ясна, червона білопояса.

Тобто, можна зробити висновок, що свинарство України, як і в більшості країн, зосереджується на розведенні двох-трьох порід – великої білої, ландрас і п'єтрен, а інші поступово витісняються з ринку, про що свідчить численність їх поголів'я.

Підтверджує неоднорідність тварин не лише в стадах, але й породах, аналіз їх продуктивності, особливо жива маса, відтворна здатність та середньодобові прирости. Встановлено, що в кожній породі є стада, де тварини мають показники живої маси значно вищі чи значно нижчі вимог класу еліта. Але все-таки більш масивні кнури у віці 24 місяців належать до порід ландрас (400 кг), уельс (348 кг) і велика біла (331 кг). Серед свиноматок за живою масою після першого опоросу переважають самки окремих стад уельської породи (282 кг), великої білої (248 кг) і української м'ясної (245 кг).

Слід також відзначити, що практично кожна порода, крім локальних, не однорідна за багатоплідністю свиноматок. Причому, чим порода зосереджена в більшій кількості племінних стадах і

Таблиця 2. Поголів'я та продуктивність племінних свиней різних порід України (2016 рік)

Показник	Породи свиней										
	велика біла	дюрок	ландрас	миргородська	п'єтрен	полтавська м'ясна	уельська	українська м'ясна	УСБ	УСР	червона біло-пояса
Кількість стад	65	4	21	1	4	5	2	6	2	1	5
Поголів'я основних кнурів, гол.	455	23	264	11	27	41	11	36	15	6	24
Поголів'я основних свиноматок, гол.	11862	321	14827	150	289	317	150	462	175	32	406
Жива маса кнурів в 24 міс., кг (lim)	251-331	304-320	250-400	271	304-320	280-307	313-348	279-319	286-305	279	292-315
Жива маса свиноматок після першого опоросу, кг (lim)	167-248	187-230	169-238	190	175-221	179-227	226-282	185-245	184-236	229	184-223
Багатоплідність маток, гол (lim)	8,9-14,0	10,1-11,0	8,8-13,1	10	9,5-10,2	9,4-11,4	11,4-11,9	9-11,3	10,7	9,3	9,5-10,3
Вік відлучення поросят, дн. (lim)	14-60	28-60	28-60	45	28-60	45-60	45-60	45-60	60	-	45-60
Маса гнізда поросят при відлученні, кг (lim)	65-288	89-200	73-406	116	68-211	123-177	140-208	140-191	174	-	165-188
Середньодобовий приріст ремонтного молодняка, г (lim)	285-799	470-800	231-820	443	490-840	371-735	412-622	412-768	465-522	454	417-635

складається як з тварин вітчизняного походження, так і імпортованих, тим її консолідованість нижча.

Розмах багатоплідності, або різниця між нижньою і верхньою межею ознаки, у свиноматок племінних стад великої білої породи становить 5,1 голову, ландрас – 4,3 голів, дюрок – 0,9 голів, п'єтрен – 0,7 голів, полтавської м'ясної – 2,0 голови, уельс – 0,5 голів, укра-

їнської м'ясної – 2,3 голів, червоної білопоясої – 0,6 голів. Найвища багатоплідність свиноматок – 14 голів на опорос, притаманна лише одному стаду великої білої породи. З урахуванням чого можна зробити висновок, що племінні свиноматки наявних в Україні порід ще не досягли свого генетичного потенціалу в силу різних, швидше за все, паратипових, чинників.

Аналіз свиноматок за іншим показником, а саме – масою гнізда поросят при відлученні, підтверджує невідповідність такої оцінки дійсності. У зв'язку з абсурдністю таких показників, слід переглянути окремі позиції Інструкції з бонітування свиней і ввести, наприклад, оціночний індекс маток. Крім того, варто враховувати не лише багатоплідність, але й збереженість поросят, що більш об'єктивно для оцінки маток та визначення рентабельності виробництва продукції.

Підтвердженням того, що частина племінних господарств, особливо з поголів'ям понад 500 свиноматок, займаються виробництвом свинини, а не вирощуванням племінної продукції, слугує середньодобовий приріст ремонтного молодняка. Найбільш високим він був у тварин окремих племінних стад породи ландрас (820 г), п'єстрен (820 г), дюрок (800 г) і великої білої (799 г). Такими темпами ремонтний молодняк живої маси 100 кг досягне за 4-5 місяців, а перший опорос можна очікувати у віці 9-10 місяців, що суперечить вимогам ведення племінного свинарства.

З урахуванням моніторингу якості племінних стад свиней в Україні можна зробити висновок про те, що і така їх кількість як в 2016 році, а саме – 108 по всіх породах, дуже багато. Необхідно переходити на справжню якість. Тільки дійсний облік продуктивності тварин, їх оцінка за рядом господарськи корисних ознак, відбір кращих з кращих дозволить вітчизняному племінному свинарству і підвищити рентабельність галузі і конкурувати з провідними компаніями світу.

Загальновідомо, що обов'язковою умовою розведення свиней в суб'єктах племінної справи, як власне й інших видів сільськогосподарських тварин, є застосування чистопородного розведення і його основного методу – розведення за лініями. Метод має свої особливості у залежності від галузі, тому, не зупиняючись на деталях, варто лише зазначити, що у свинарстві всі кнури мають однакову кличку із родоначальником лінії, не дивлячись скільки поколінь вона налічує і як довго використовується. Тобто переважна більшість ліній у свинарстві – це формальні лінії, або генеалогічні. Але такі підходи до лінійного розведення свиней дієві не в усіх країнах і компаніях, які створюють сучасні генотипи. Більша частина провідних світових компаній при створенні ліній відмовилася від кличок, а напрям продуктивності тварини, стадо та інші дані відображаються у номері тварини. Тим більше, що згідно з Директивами ЄС і інших міжнарод-

дних стандартів, свині поділяються лише на чистопородних і гібридних. Безперечно, на вітчизняний ринок потрапляє здебільшого не чистопородна продукція. Імпортувавши таких тварин, фахівці племінних господарств України у племінних свідоцтвах чи зведених звітах по бонітуванню стад як лінію подають номер тварини або взагалі декілька його останніх цифр. Непоодинокі випадки, коли для зручності використання імпортованих тварин фахівці в господарствах замість значної кількості цифр записують тварину під тією чи іншою кличкою, створюючи нову, не апробовану лінію. Зрозуміло, що з такими тваринами ні про яку селекційну роботу не може бути й мови, тим більше, що такі тварини використовуються в стаді рік-два.

На прикладі породи ландрас простежено, як змінилася так звана генеалогічна структура породи впродовж 2003-2008-2015 років.

У 2003 році в породі налічувалося 30 ліній кнурів. До численних відносилися лінії Ліста (19 гол.), Рокота (8 гол.), Ватра (7 гол.), Ленца (6 гол.), Брака, Елеганта і Трапа (5 гол.). 14 ліній були представлені одним кнуром. Сім ліній замість назви мали лише номер, причому різний. Дві лінії, виходячи з їх назви, відносилися до інших порід – Віктор (уельс), Чародій (великої чорної). Безперечно, племінні репродуктори мають право одержувати і реалізувати племінних свиней, але при цьому лінії інших порід не можуть подаватися як ті, що складають генеалогічну структуру породи ландрас. «Оригінальними» були лінії Брака і Француза.

У 2008 році кнурів у породі об'єднали в 88 ліній, з яких двадцять відносилися до окремої лінії лише за номером. Численними були лінії Боара і Енорма (9 гол.), Есмера, Лукача, Егона, Рокота, Макса (8 гол.) та Танета (6 гол.). У породі як такі, що належали до ландрас, подавалися лінії великої білої породи Вайс і Вест, а також гібриди Макстер (Maxter). Лінії Енорм, Кіл, Ліст були спільними з великою білою породою, а Рокота – з українською степовою рябою породою. 29 ліній були представлені лише одним кнуром. «Оригінальними» були лінії Білого, Залива, НСР, Підгороддя, Фос та інші.

У 2015 році кількість ліній дещо зменшилася, але їх об'єднати й порахувати стало ще складніше, тому що теоретично Паста і Pasta, Енорм і Enorm та інші це одна й та ж лінія, але практично – різні. До найбільш численних на даному етапі відносилися лінії Nagaui (8 голів), Айніла, Вулкана, Космонавта (5 голів), Джека, Тамерлана, Bella, Ессера, Vizbi, Rio (6 голів), Буцефала, Grande (7 голів). Вісімнадцять ліній мали в назві лише номери, сім було взагалі без назв і номерів, двадцять три у назві мали позначення ЗБ (зарубіжні). Як і в попередні роки лінії Вайс, Вікі і Віктора подавалися як лінії породи ландрас, хоча це лінії великої білої породи та уельс.

Протягом 2003-2015 років у породі ландрас як генеалогічні використовувалися лише лінії Віктора і Ікароса, решта кнурів чи ліній

мали короткий період використання. У період 2008-2015 років з-поміж більше 50 ліній постійними в породі були лінії Вайса, Галича, Джека, Енорма, Есмера, Космонавта, Лукача, Нектона, Неро, Овазіона, Пасти і Тенета, тобто можна сказати, що наразі це основа породи. Але породи, яка практично не піддається контролюванню науковців, а координується лише власниками тварин.

Зрозуміло, що за такої ситуації абсурдно вести мову про лінійне розведення, успадкування ознак, підвищення генетичного потенціалу свиней, ефективність селекції тощо. Лінії в сучасному свинарстві дійсно носять формальний характер, а для уникнення спорідненого розведення застосовують постійне завезення племінного матеріалу, про що свідчить величезна кількість ліній і плідників в провідних породах.

Навіщо шукати видатних тварин і створювати нову заводську лінію, якщо простіше імпортувати тварин. За такого підходу до розведення племінних свиней мабуть доречніше вести мову не про лінію, а про стадо чи міні популяцію в породі.

Проте це питання не стосується локальних порід, де без ліній і родин неможлива племінна робота та контролювання інбридингу.

Безперечно, з метою розвитку галузі свинарства до 2030 року [6], можна переходити на сучасні технології, будувати нові і реконструювати існуючі свинарські ферми, розвивати кооперацію дрібних товаровиробників, планувати удосконалення системи організації та ведення племінної справи, але в погоні за всім цим слід зупинитися і усвідомити, що вітчизняних племінних ресурсів свиней майже немає.

Висновки. Сучасне свинарство України базується на розведенні 11 порід різного напрямку продуктивності. Генотип свиней вітчизняних і імпортованих порід України в 2016 році був зосереджений в 108 племінних стадах. У динаміці 2002-2016 років кількість племінних репродукторів скоротилося на 134, а племінних заводів – на 24. Більшість племінних стад галузі розводять велику білу породу свиней, але за чисельністю племінного поголів'я переважає порода ландрас.

Свинарство України, як і більшості країн, зосереджується на розведенні двох-трьох порід – великої білої, ландрас і п'єтрен, а інші поступово витісняються з ринку, про що свідчить численність їх поголів'я.

До нечисленних локальних порід відносяться миргородська, уельська, українська степова біла і українська степова ряба, які розводяться в одному або двох стадах з поголів'ям не більше 200 кнурів і маток.

Відмічена тенденція покращення продуктивності племінних свиней у динаміці останніх 14 років, але при цьому племінні стада, навіть в межах однієї породи, мають значну мінливість показників.

До суб'єктів племінної справи у свинарстві не повинні відноситися стада, які налічують по декілька тисяч свиноматок, оскільки це активна частина стада, або ті, що мають лише 20-50 свиноматок – з такою кількістю тварин не реально проводити селекцію та здійснювати заходи, передбачені чинною законодавчою базою в галузі.

Аналіз генеалогічної структури свиней породи ландрас дає підстави стверджувати про неможливість лінійного, а отже і чистопородного розведення свиней в племінних господарствах, особливо з розгалуженою мережею та імпортованим поголів'ям.

На перспективу варто сконцентрувати увагу не лише на впровадженні сучасних технологій у галузі та кооперацію товаровиробників, але й збереження власної вітчизняної племінної бази.

Список використаної літератури

1. Кравченко Н. А. Разведение сельскохозяйственных животных. Москва : Колос, 1973. 280 с.
2. Кравченко Н. А. Подбор и разведение по линиям. Племенное дело в скотоводстве / Н. А. Кравченко. Москва : Колос, 1967. С. 251–350.
3. Кисловский Д. А. Разведение по линиям. Избранные труды / Д. А. Кисловский. Москва, 1965. С. 493–499.
4. Зубець М. В., Буркат В. П. Основні концептуальні засади новітньої вітчизняної теорії породоутворення. *Розведення і генетика тварин*. Київ : Науковий світ, 2002. Вип. 36. С. 3–10.
5. Буркат В. П., Полупан Ю. П. Розведення тварин за лініями: генезис понять і методів та сучасний селекційний контекст. Київ : Аграрна наука, 2004. 68 с.
6. Тваринництво України: стан, проблеми, шляхи розвитку (1991-2017-2030 рр); за ред. акад. НААН М. І. Башенка. Київ : Аграрна наука, 2017. 160 с.